217

38

اشخاص :

خسرو — وقعه ده ضابط اولاجه قهرمان .

لیلا — خروك نشانلیسی .

احسان — لیلانك ارکك قرداشی : ١٤ یاشنده .

نمیقه — لیلانك قیز قرداشی : ١٥ یاشنده .

یمین

برنجی پرده

برنجی صحنه

لیلا ـــــ اصان

[دقه ازیرده کچر . قاشی یقاده برکوشك ظریف ، سولو براوداسی . پرده کوزه ل برخالی . برکتخانه . کنیسه بر قنایه . اودانك صاغنده کورفزه ناظر برپنجره وار در . آقشام اوستی لیلا بر دکیسه دیکمکله مشغولدر . نمیقه برکومرك ماصه ده یازی یازار .]

لیلا

[کندی کندینه]

بو آقشام اودرجه صیقیلیورکه جانم ،
یارب ! بیچ سببسز نه در بر هیجانم !
قلبم ، طبیعی قوسه کبی ، قاناد دوروب دوریور ،
جلجانم آرتیور ، اعصابم قودوریور !
برشیئی کوریورم ، صانسه الطرافمی سیس ،
نه در بو ایچمده کی ئوزیجی ، قورقولوجس ؟
باشیمزه کله جك یوقسه فلاکتمی وار ؟
باقیورم : الطرافم ارلسه صانکه درت دیوار :
ایچنده قاچیلمیور ، یارب ! بیچ بریره ،
بو زندانده ارلیور روحم اسیر کدره !

دوشونه یکم مطلقا بنم باشیمه کلیر ،
عذاب افقلرده ، طایفوده کبی ، یوکسلیر ،
بونك آرقاسنده ده یوز کوستریر فلاکت !
شیمدی ده باشیمزه برشی کلهجك آلیت :
چونکه صبا حدیزی سکیریوز کوزلرم ،
اه شاالله حقیقت اولماسیه بو سوزلرم !

نغمه

[یازینی بیراقه رك :]

آبلاجغم ! دائما دوشونیورسك نیه ،
کوزلرك بر طرفه دالیور لعرتانیه !..
بوکوه یئیمیه برقاداز رنکی اوچمیه یوزك وار ،
حالکده ، سوزلرکده یك بللی که خزه وار !
سویله سببی نه در ، ایدیورم چوده مراده ؟...

لیلا

بنی ، آلله عشقنه ، کیزی حاله بیراقه ،
باقه ، جانم ایسته میور ختی قونوشمه بیله !...

نغمه

[یاصه ده قالقار ، آبلاسنك یوکنده دیز چوکر . بلنیه صاریلیر ده
خزیه برسله یالواریر :]

سنك غم چکدیکك به بوکوه بیله ، بیله ،

قابلمی بر دقیقه ، بر آنه راحت بولابیلم ،
بو ئوزیمی مراقده برلحظه تورتولابیلم ؟!...

ليلا

[ضحيفه نك صاچلرني اوقشايه رك :]

اينانه كه ، چيچك برشي يوره ، ايلك صاچلي ترده شم ،
بنم سوكيلي يادرم ، بنم آيلم ، كونشم !
دينك كه يوره كلكده بكا چوره محبت وار ،
دينك كه سويور سك آيلاكي سه برقادار !

[باشني خفيف صاغه بوكه رك :]

اويله ايسه ، ضحيفه م ، بوئيوم قالماسيه بوكوك ،
دير ، اكر سويورسه ك ، آيلاكله بر ئوپوجوك !

[ضحيفه باشني آيلاسنه اوزاتير . ليلا ئوپر .]

[ليلا درام ايده رك :]

بو نه ؟ يا بوره كبي يوز ، بونه ايلك كبي تمه !...

[بر آنه توقفله :]

لهايدي ضحيفه جغم ! سمدي كليز أنشته ك ،
بو قونوشمه يتيشيز ، پرمزره قالقالم ،
اودايي دوزه لتهلم ، ايشيمزه باقالم !

[خميقه يله ليلا برلرنده قالقارلر . خميقه ماصه نك اوستنده كتابلرني طوپلار . اوجيره ده ايچري خدم كيره . :]

ايكنجي صحنه

خسرو — ليلا — خميقه

[خسرو سيوپل ألبسه ايله ياواشجه ياواشجه ايچري كيره . مأيوس وكدرلي برحالده در .]

ليلا

[خسروي قاپشيلايه رق :]

هپ سني بكله يورم ، برياچه جمه كچ قالدك !...
خسرو جواب ويرمه ك ئله ، يني نره يه دالدك ،
صاچمه بربولوط كبي دوشونجه كورلرسكي ،
بيچاره كورمدم بر قارار كدر يكي ؟!..
كل اوطور شوقولتوغه ، جواب ويربكا خسرو ...

خسرو

ليلا ! بركوره باشيور يوره كم آلهور ، آلهور ،
تا قلبمك اوستنده وورولدم . نه اينانه كه !
دنيامي آيدينلاتانه كونمه قارارري صانكه :

ئولمه دن بر فراره جوکویدرم متصل !
ناصیل کدر لنمه یم ، طاشه چکمه یم ناصیل ؟
بو که شو آنده بر کنج تورك ضابطی اولایم ،
بو اداره اسیر کبی کچیه جکدم ، آیم !
یارب نه شکلمه ، نه فجیعه اسارت !...

[انفعالله]

لیلا ! هپ سبب سنك : ایده مرك جسارت ،
یونانه باصدیغی زمانه ازمیردن قاچمه ایچیه !...
شیمدی قلبم کوکسمده قانیور ایچیه ، ایچیه ،
کدر دکه کزیور کلهٔ ازمیرده افزونلری ،
حدتمدن اولیور بتم ، بکزم صاب صاری !
شو آنده وضعیتم بوسبوتون اولدی ألیم ،
یونانه بوتون ازمیرده ویردی برکون بر تصمیم :
دیور لر : ازمیر لیلر بریه کیتمیه جك !
قچنه لر ! قورقیور لر تورك اردوسندن کرچك :
بونی کندیلری ده بیلیور لر که ، برکون
کوکسلری کله جك سونکو لرینه تورکك !...

[خلجانله]

هی یونانه ! قچنه یونانه ! آرتدن ئولومك یاقیه !...

فلا كنت بوداعيتك ايتها قلبنه تأثير ،
مدى ظالمه ، وبيتها ، واولام أسير !

البت تورك عسكرلرى ايده جك بركوه آقيه ،
طبيعتى بربوراكبى ازميره آسه جكلر ،
سز بزى كسمديكن ، اونلرده كه جكلر ! ...

ليلا

سويله ، قورتولوسه ايچيه بركوزه ل جمرى وار ؟

خسرو

سوفره اولمه ايچيه ، ليلا ، آللهه يالوار :
تورك قورقوتارمه ايچيه بر بويوك آدام جيقمه ،
توج آلا جغم ، ديه ، بر مرد قلبنى جيقمه ،
استانبولده قاچارمه ، آنادولويه كلمه ،
بيراسى افقلرنده كونه كبى يوكسلمه !
استانبوله كيرنجه جيناه قلعه ده دشمه ،
اوكوه تورك وطنى صاردى بر قارا دومانه ،
دولبيوركه يابانجى كميلرله دكيزلر ،
استانبولده كزه كه ، قورت كبى ، انكليزلر ،
آغليورسه زوالى اهالى ايچيه ، ايچيه !
سفيل دشمنلرنده انتقام آلمه ايچيه ،
بر داهى شيشليه كى اوزنده قورسه يوصو :
ديمه كه : « آجيلرجه استقلالك قاپوسى ! »

[خسرو برآمه توقف ایده ر . لیلا خلجانله :]

لیلا

خسرو ! دردلی قلبمه بر پارچه تسلی ویر ،
دیکلیه یم ، آکلات ده هیسنی بوره ، بوره !

خسرو

هپ بو اُللهٔ کچمه دا هینك زمانلری ،
تماماً حاضرلانمه زایت یلانلری !
آنا دولو اُك صوکرا کلدینه قوجاقه آچمه ،
اوده ، برآمه دورماده ، بو عزیز یورده قاچمه !
قاچمه ، چابالایه ده ، کیجه یی کوندوزینه ،
اونك بوتونه کویلیلر عاشه اولمه یوزینه :
بر دقیقه کچمه ده یاپیلیرمه سوزلری !
چونه کیجه لر کورمه مه براز اویقو کوزلری :
کویلیلر ده کوکللی کلمه قافله لرله ،
او مقدس دیاره طوپلا دیفی عسکرله ،
دولدیرمه اوزاده ، یاقیه بوتونه سافه لری !
اوکا التحاقه ایتمه ازمیرك أفه لری ،
دیمشلر : «کیرمیه جك قلینجلرمز قینه ،

« پیشکده قوشاجغز بز آقینده ، آقینه ! ... »
کوکره سه آرسلانه کبی قورقمایاره دنیاده ،
او داهی باغیرییور تورکلره جانه قایاده ؛
دییور : « تورك اولادلری ؛ هانکیگز اُرکلهگز ،
« بزه برکوره قوشیگز ، اُگر کله جکلهگز !
« چیکنه نه طوپراقلری کری یه آلاجغز ،
« یا شهید اولاجغز ، یا غازی قالاجغز ! »
بو براده دوراماز ، چاغیرییورکه بویله ؛ ..

لیلا

[سوزینی کسه رك :]

بك مراقه ایدییورم ، بگا اسمنی سویله ،
بزم ایچینه اونی اشاره بویوجه آدام کیمدر ؟

خسرو

[غروره :]

اوزم ، وصمزه ، قلبمزه حاکمدر ،
دهرکه بز ئولهلم ، فقط سیوه سیوه یاشا ،
او داهینك اسمیدر : مصطفی کمال پاشا !

[لیلا هرتله براسمی تکرار ایده ر . صوبراده توقفده صوکرا :]

خسرو

لیلا ! ایشته بو کوره زحمتیه ویردم قرار :
کیزلیجه ایده جکم ازیردن آرتمه فرار !
قارشیمه یانار داغلر چیقه ده کیده جکم ،
بو ده قوماندانمه التخاده ایده جکم !..

لیلا

خسرو ! باقمیورمیسك کوزلرمك یاشنه ،
نره یه کیده جکسك ؟

خسرو

وظیفه مك باشنه !

اوچنجی صحنه

خسرو ـ لیلا ـ نمیقه ـ احسانه

[خسرو کوشه ده دوراه باوولنی حاضرلار . اوائناده ایچری یه نمیقه یله ، احسانه گیره ـ . نمیقه نك الینده سینی یله چای وارد .]

نمیقه

آبلاجغم ! نه کوزه ل برچای پیشیردم ایشته !

[أنشته سنی حاضرلایرکن بنجه چای ماصه یه بیراقیر :]

سویله قوزدم نره یه کیدیورسك أنشته ؟
نه یه حاضرلیورسك تلاشله باوولکی ؟

لیلا

تاکری مقدر ایتدی اوکا غربت یولونی !

خسرو

خایر ! غربت دکلدر ، اویر بنم وطنم ،
نه ضرر اوزرنده دوکولم جکمه قانم !
تُوله یم ، بویله لکلا بر وطنه تورتولاجه ،
بر دنه صوکرا کلنلر بویله راحت بولاجه !

نمیقه — احسانه
[ایکیسی برابر :]

خایر دکه کله جکمیسك ؟

خسرو

اولی تاکری بیلیور !

لیلا

کوکلوم بکا شرفلی بر غازیلك ویله یور ،
تاکری مرحمت ایتسیه فریادمه ، آهمه ،
سنی به ایدیورم امانت آللهمه !...

[و داعلاشیرلر . چوجوقلر کیچیقیرلر . . لیلا کوزلرینی سیلرکه ،
خسرو آلنده باودلی چیقار .]

ایکنجی پرده

درد نجی صحنه

لیلا ، صوکرا نعیقه

[آرادہ ایکی سنه گچمشدر . لیلا مأیوس و پریشانه اوطوروب ، عینی اوده . لیلا ماصه یه یاپانمشدر .]

لیلا

[خروك ماصه اوستنده رسمنه باقارق :]

کیدیکی کوندنبری تام ایکی سنه اولدی ،
بیلمیورم نره ده ، بیلمیورم نه اولدی !
عجبا یاشیور می ، یوقسه چوقدن اولمیدر ؟
یوقسه ، زوالی عمرو ، بر آووچ طوپراقمیدر ؟
خیر ده ، ازمیر کبی ، آلدیه کیدی اُلش صوکی ...
لعنه طرفه باقام کوریورم بنه اونی :
بعضی بر چیچك اولوب قارشمده بلیریور ،
بعضی بر کوشه اولوب جکرمه کیریور !
قارشمده شکل آلیور بر خیال کبی بعضی :
اوزمانه آچیلیور برشی دیر کبی آغزی ،
اودقیقه برقوشه اونی یوتیور ،
خیر ، یوتیور جانه ویریور ، اوچیور جانه دیریور !

بگا بر زنانه ایتدی اُلش نهایت دنیامی ،
نه زمانه درشونورسه‌م دوره کیمکی رؤیامی ،
او آنده کلییورم چیلدیرمه‌ده سنه !
انسانه حاکم اولمامز اُلمت اراده سنه ،
رؤیا سنده ده کوریه اوقاتلی منظره لی :
بیك سونکو بر لحظه آچییور بیك یاللی ،
الحرافی یاقییورکه بر جهنم آله دی ،
بو آله وك ایچینه کوردیکم به جمروی :
طوتوشمه‌ده درت طرفده ، چاپیر ، چاپیر یانییور ،
کورکسنه کی بر یاڤا چیخ دوره‌ده قانییور !
او دقیقه اویقودن آغلایه‌ره‌ق اویاندم ،
بو سبوتدن هلاك اولدم ، به‌ده طوتردیم یاندم !

[نمیقه تلاشله ایچری یه‌کیره‌ر . آبلا سنه آتیلیر :]

نمیقه

آبلا دیمه ایشیتدم اوزاقده بر طوپ سسی ،
سوقاقده کوجوك ، بویوك قورقو صاچه‌ر هرکسی !
اهالی دکانلری تلاشله قاپاتیور ،
یونانلیلر سوقاقده هپ طپانچه آتیور !

حتی دمیه زوللی بر آدامی دوردیلر !

لیلا

[تلاشله ، خلجانله :]

آه ! دیمك كه آلچاقلر بوسبوتونه قودوردیلر ؛

[یواشجه ، سیرجیلره دوغرو :]

دیمك كه كه جكلر زاتیت كیمزی ،
خائنلرك ألندن رتّم سه قورتارمزی !

[لیلا پنجره یه قوشار :]

بونه ، آللهم ، بونه ؟ بر قوپایه قیامتمی ؟
زوللی قوللرینك كلدیمی أك صوك دمی :
كوكلری باشدن باشه صارسه قارا دومانلر ،
ینه می كسیلیور زوللی سلمانلر !

نمیقه

[آغلیه رق :]

آبلا ، جرمه قورقویورم ، سویله نه اولدی ، نه وار ؟

لیلا

نمیقه ! أللریكی آچیور آللهه یالوار :

چوجوقسك، قبول ایده - سنك دعاكی مطلقه،
ده كه : رسّم فلاكت اولسون بزلردن اوزاقده !

بشنجی صحنه

لیلا - نمیقه - احسانه

[احسانه خلجانلی، اُلنده مكتب چانطه‌سی ایچری گیره -
لیلا، نمیقه اطرافنی صارارلر :]

اُحسانه

آبلا ! آبلا ! مژده‌م وار : قاچیبور یونانلیلر،
شیمدی بوتون ازمیر ده نه مدهش قیامت وار :
أفزونلر بوزولاره رزایت دوشمه كری،
داپورلره بینیور شیمدی یونانه عسكری !

لیلا

نه دیدك ؟.. قرقیبوره بورده بیرهوده یره،
كوزه‌ل ازمیر قوینونی آچیبورمی تورکلره ؟
آرتمه طوتا میبورم سوینجمدن كندیمی،
اسارت توكندیمی ؟.. اسارت توكندیمی ؟..

بو آقشام عمرمزده اُلش مقدس آقشامدر ،
بو ظفر تورکلر ایچیون اُلش بویوك بر بایرامدر !
بر الهی رعشه یله روحم کلیسور وجده ،
بنم دردلی باشمك یریدر بوکون سجده :
کوزیاشلری دوکه یم ، یالوارایم آللهه ،
ازیری جیکنه مه سیه یا بانجیلر بردها !
حسرده شفا بولسون اکر شیمدی مجروحه ،
یوقه ، اکر وجودنده آیری دردلره بر روحه ،
او مقدس شهیدك عنوایتیله کناهنی ،
اوکا جنشره آچیسه اُلش کوزه ل یناهنی !

[برمدت آغلار]

ماتم کونی دکلدر ، آرتیه آغلارسا ، لیلا ؛
ازیر خلاص اولیسور ، نه دوریسورسك حالا :
باقه ، سوینجلی انسانلر دولدیریسور سوقاغی ،
چیقار آرتیه یرندن آی بیلدیزلی بایراغی !
آصل قورقوسز اُوکه ، کهنه دالغه لانیسه ،
دشمنه اونی کوردکجه یره کچیسه ، اوطانیسه !

[لیلا طولاشه قوشار . برترك بایراغی چیقاریر .
بایراغی آچیپ کهنه دیشاری دیکلر :]

[صحنه نك آخرنده پرده پرسی ،]

خسرو شی :

آجیك قاپوی ، كلدم اوزونه یولدن ده أوه !

لیلا

آللهم ! نه بگزه یور دوبدیغم سی خسرو ه !
یرقه گندیسمیر ، یرقه خردی كلدی ،
قرانلق حیاتمه برگونشمی یرگه لدی ؟

[لیلا دیشاری آتیلیر]

آلتنجی صحنه

خسرو - لیلا - احسانه - نعیقه

[خسرو ضابط البسه سیله در . كوكسی آچیلمشدر . ایچینده قانلی برگونلك گورینور . لیلا یالینك قولتوغنه گیرمشدر .]

لیلا

سنك تمام ایكی یل بر خسرتكی چكدم ،
فقط سنی نهایت بویله می گوره چكدم ؟
اوسفیل دشمنلرك قوشونده یاندشمی ،
خسرو یارالاندشمی ؟ خسرو یارالاندشمی ؟

[خسرو مجالس برخاسته در . بر دیزه یره چوکر .
لیلا دیزه کلیر . مجروحك باشنی قوللرینه آلیر .]

خسرو

اُك بویوك وظیفه می یاپدم به آرتمه لیلا ،
صانیپوردم آلاجه بوکوه روحمی مولا !
به ازیرك اوغرونده تُلوسه م ده نه ضرر :
آلنمی آده حیقاله تام اوچ دانه یارام وار !

[نعیقه یه ، احسانه ایچری کیره .]

نعیقه — احسانه

[ایکیسی برابر :]

سنمی کلدك اُنشته ؟ سنمی کلدك اُنشته !

لیلا

صوصك ، ارنی تُزمه یك ! خسرو یا الی ایشته !

خسرو

لیلا ! محاربه نك اُك دهشتلی کونیده ،
جیلفنیه قوشوپردم طابورلرك تُوکنده !
آللّه ! دیپه باغیروب ، نیتره تیوردم عرشی ،

او بر آووچ عسکرله ، دوردوه دشمنه قارشی !
اوقادار مسعودم که ، تولسه‌م ده چکه‌م اُسف :
باسه قوماندانه باغیردی : آمه دکیز درایلك هدف !
آللهده توت آلوب ، اوردقیقه ده جوشدوه ،
ازیری آلمه ایچیه دوردوه ، وورولدوه ، قوشدوه !
دوکوشدك اوه یدی کوره ، قالمادینه یورغونه ،
اُچ ساعت ویردی که دشمنه ایلك بر یورغونه ،
هپسی پریشانه اولدی تورکلر ویردکجه آتیه !
برکوره اول ، کلمشدك اُزیره حیلی یاتیه ،
بردنبره کندیمی قانه ایچینده بولمشدم :
آچلادم ، اوچ یرمدن ، ساعت وورولشدم !
سیل کبی دوکولوب قانه پیلیرمادی کوزومی ،
سزه سویلمك ایچیه برکوره اُچ صوك سوزومی ،
یارامی باغلدیلاره قوشدم بورایه قادار !

[احسانه خطاباً :]

احسانه یانه اوطور ؛ سنی نصیحتم وار :
بو وطنه طوپراغنه سوره جکسك یوزوکی ،
چیقارا جقسك اوکا کیم دیکرسه کوزونی !

برخشره دونخشدر شو آنده آنادولو ،
هرطرف خرابه در ، هرطرف شهید دولو !
ازمیراجیهنه قادار تورك أولادی جانه ویردی ،
أك نهایت جرانه بر معجزه کوستردی :
ایله بر معجزه که یوقدر أشی دنیاده !
آتینك اولادلری کیتروب بونی یاده ،
آلتونه قلملریله تاریخه کیره جك !
احسانه ! سویلدکلرم برحقیقتدر کرچك :
بدنی ظالملرك مفردر باشی بوکولدی ،
یونانه ، اونه یدی کونده آنه دکیزه دوکولدی !

[ماصه نك اوزرنده صاقاره بایراغی چکه رك :]

بوکون دیکك آی سیلدز ، بوکون دیکك آل بایراغه ،
ارضه حاکم اولاجه ، بویله قاناد دوایره !
تورك نه زمانه توشاسه یونانلیلرله جنکه ،
مظفر غالب کلملی قیرمزی ، مادی رنکه !

چوجوغم ! سن ارغاسنه که ، سعادت بولدوغه وطنه ،
چالیسه قورتولوغه وطنه ! چالیسه قورتولوغه وطنه !

[برآنده کوزلری یاشلار . باشی لیلا قوللرندن برلحظه
قالقار . احسانی یانه چکر :]

احسانه ! ـــ سن توکاروغلوسك ، بنی دقتله دیکله ،
شیمدی بکا یمینه ایت ، ایمانکله ، عزمکله :
ابدیاً ازیرده دوراجقمی بویایرامه ،
آرتدن باصمایه جقمی بورایه دشمه آیاده ؟...

احسانه

[حلجانه آلنی بایراغك اوستونه باصه رق :]

ابدیاً بزمدن ازیلمه ، بوکا اول أمین ،
وآی ـ یلدیزلرك اوستونه یمینلرم یمین !

[بو یمینی ایشیتنه خسرو لیلانك قولارینه بی درع دوشر .
پرده یاواش یاواش اینر .]

ـــــ ختام ـــــ

بحرت رشدی